

Koskela 100 vuotta 1912 - 2012

Uusi ”työ- ja vaivaistalo” 1.10.1912 Helsingin ensimmäisen hoitolaitoksen, Annalanmäen hospitaalin (1559 -1713) tilalle

Annalanmäen hospitaalin muistolaatta sijaitsee Koskelan vanhustenkeskuksen alueella Käpylässä N-talon edessä. Tekijä Leo Laukkanen, pystytysvuosi 1965.

Koskela 100 vuotta 1912 - 2012

Vaivaishoitohallitus ehdotti uuden ”työ- ja vaivaistalon” rakentamista rauhallisiin maalaisoloihin kaupungin ulkopuolelle. Arkkitehdeiksi valittiin K. Wasastjerna ja K. Hård af Segerstad.

Sijoituspaijaksi harkittiin Annalanmäkeä, paikkaa, missä Helsingin ensimmäinen hoitolaitos, Annalanmäen hospitaali oli toiminut vuosina 1559 - 1713 kylki kyljessä silloisen Vantaanjoen suulla sijaitsevan vanhan Helsingin kanssa nykyisen Koskelantien eteläpuolella. Valtuusto valitsi uuden ”työ- ja vaivaistalon” sijoituspaijaksi nykyisen Käpylän kaupunginosan alueen Koskelantien pohjoispuolella.

1.10.1912 valmistui Forsbyn työ- ja vaivaistalo. Alueella sijaitsi asutopaviljonkeja, talousrakennus, pesula, työlaitoksia, lääkärin asunto, hallintorakennus, puutarhamajoja, kanala, hiili- ja polttopuuvarasto, kirkko, portinvartijan asunto, arestihuone, sikala, sauna, jääkellari, pannuhuone savupiippuineen, paja, käymälöitä, tallirakennus, navetta, varastokellari, varasto, lato, työvälineliiteri, keittiöpuutarha ja taimitarha.

Valtuusto ilmoitti syyskuussa 1913 päättäneensä, että Forsbyn työ- ja vaivaistalon tarpeisiin on luovutettu 43,22 hehtaarin maa-alue. Tästä alueesta on nykyään jäljellä ainoastaan varsinainen rakennettu laitosalue n. 10 hehtaaria.

Uuteen Forsbyn vaivaistaloon, jonka nimi vuonna 1914 muutettiin Helsingin kaupungin kunnalliskodiksi ja työlaitokseksi, oli päätetty ottaa yksinomaan köyhäinhoidon tarpeessa olevia aikuisia. Lastenosasto toimi kuitenkin 1920-luvusta lähtien aina 1950-luvulla asti D-rakennuksessa, lapsia oli hoidossa hyvin eri-ikäisiä, 1950-luvulla toiminta oli lähinnä ”Ensikoti”-tyyppistä.

Laitokseen tuotavaa ja sieltä vietävää tavaraa oli runsaasti, mm. hiiltä, polttopuuta ja puutavaraa. Kuljetuksiin rakennettiin kapearaiteinen hevosvetoinen rautatie työlaitoksesta pannuhuoneen ohi Oulunkylän asemalle saakka.

Vaivaistalon soppakeittiössä valmistettu ruoka jaettiin osastoille avoastioissa hevosvetoisissa kärryrekipeleissä. Ajettaessa alamäkeä työlaitokseen päin vaadittiin ajajalta melkoista rauhallisuutta ja tasapainotaitoa, jotta suurin osa ruuasta olisi pysynyt astioissa.

Kunnalliskodin leipomossa valmistettu hapanleipä oli suosittua kaupungin köyhälistön keskuudessa.

Vuonna 1925 valmistui uusi hisseillä varustettu G-rakennus, josta kaupungin sairaalat saivat käyttöönsä 100 hoitopaikkaa.

Työlaitokselle työhuoneet olivat erityisen tärkeitä. Huomattava osa kalustosta valmistettiin siellä aina sänkyjä myöten; osa meni myyntiin.

Sikala sijaitsi entisen pesulan ja lämpökeskuksen alueella. Rehumestarin selostuksesta toisen maailmansodan jälkeen ilmenee, että hän oli varsin tyytyväinen toimintaan. Hänen mielipiteensä mukaan komea karju, nimeltään Ville, hoiti hyvin haareminsa, jossa oli puolisataa emosikaa. Rehumestarin kertoman mukaan sodan jälkeen venäläiselle valvontakomissiolle toimitettiin 20 porsasta, mikä merkitsi sitä, että Helsinki tällä toimenpiteellä avasi myöhemmin valtavaksi paisuneen idänkaupan.

Vuonna 1955 luovuttiin varsinaisesta maanviljelyksestä, mutta puutarhanhoito jatkui vuoteen 1962 saakka. Maanviljelys- ja kuljetustehtävien loputtua kaksi viimeistä laitoksen hevosta, pariskunta Lotta ja Esko, siirtyivät tallistaan antaakseen tilaa uudelle keskusrakennukselle.

Välittömästi toisen maailmansodan loputtua oli havaittavissa kasvavaa mielenkiintoa iäkkään väestönosan sekä lääketieteellisiin että sosiaalisiin ongelmiin ja hoitoon.

Kaupunginhallitus asetti vuonna 1945 ns. huoltolaitoskomitean pohtimaan tilannetta.

Vuonna 1953 valtuusto katsoi, että kunnalliskodista tulisi kehittää sairaala pitkäaikaisia tauteja sairastavia potilaita varten.

Kunnalliskodin muuttaminen geriatriaa palvelevaksi tutkimus- ja hoitolaitokseksi eteni hyvää vauhtia. C- ja A-paviljongit modernisoitiin, G-rakennus saneerattiin samoin kuin työlaitos, josta tuli mentaaliosasto. Vuonna 1957 nimi muutettiin Koskelan sairaskodiksi ja keskusrakennus valmistui vuonna 1961. Muutosten jälkeen perustettiin kaksi kuntouttamisosastoa, jotka olivat ensimmäiset maassamme. Vuonna 1961 avattiin laitoksen päiväsairaala, mikä myös oli maamme ensimmäinen tähän toimintamuotoon erikoistunut osasto.

Vuonna 1976 tehtiin päätös kokonaisvaltaisen terveydenhuoltojärjestelmän toteuttamiseksi Helsingissä. Tämä merkitsi huoltotoimen alaisten sairaalatasoisten laitosten, Koskelan sairaskoti mukaan luettuna, asteittaisen siirtämisen terveydenhuollon alaiseksi, mikä mm. merkitsi köyhäinhoidon viimeisten rippeiden poistamista sairaalatasoisesta hoidosta.

Koskelan sairaskodin merkitys iäkkäiden helsinkiläisten terveydenhuollon kehittämiseksi on huomattavan suuri siirtymävaiheessa vaivaistalosta nykyaikaan. Huoltotoimen alaisuudessa luotiin korkeatasoista lääketieteellis-sairaanhoidollista toimintaa ja kehitettiin gerontologian merkeissä iäkästä henkilöä palveleva, käytännöllisesti katsoen saumaton sairaanhoidon ja sosiaalitoimen yhteistyömuoto. Lopputulosta on pidettävä mielenkiintoisena ja onnistuneena kaikkia yhteiskuntaluokkia palvelevana järjestelmänä, mikä herätti 1960 - 70 luvuilla huomattavaa kansainvälistä huomiota ja suuri määrä vierailijoita tutustui sairaskodin toimintaan.

Helsingin kaupunginvaltuusto päätti 12.5.1976, että Helsingin terveydenhuolto-organisaatio uudistetaan. Tällöin oli huolehdittava, että vanhusten ja pitkäaikaissairaiden hoitopaikat eivät vähenisi Koskelan siirtyessä terveydenhuoltojärjestelmän alaisuuteen ja muuttuessa suurpiirin tukisairaalaksi. Entisestä huoltolaitoksesta, Koskelan sairaskodista oli muutaman vuoden kuluessa saatava aikaan sairaala. Kun Koskelan sairaalaksi siirtyminen 1982 vuoden alussa toteutettiin, niin se joutui ottamaan vastuun keskisen ja pohjoisen suurpiirin tukisairaalana, vaikka suurpiirijako astui virallisesti voimaan vasta vuotta myöhemmin. Sairaalaksi muuttuminen aiheutti merkittävää vaatimustason nousua lääketieteellisessä ja hoidollisessa mielessä, suurimmillaan sairaansijamäärä nousi yli tuhanteen ja sisälsi monia erikoisaloja mm. leikkaussalitoiminnan.

Vuoden 1986 lopulla Koskela muuttui tukisairaalasta Koskelan terveystieteiden keskuslaitokseksi. Vuonna 1991 tapahtui muutos keskisen terveystieteiden keskuslaitoksen sairaalaksi. Vuonna 2004 Koskelasta tuli terveystieteiden keskuslaitoksen yksi pitkäaikaissairaalaosaston sairaaloista. Vuonna 2010 Koskela siirtyi Sosiaaliviraston alaisuuteen ja vanhustenkeskukseksi. 100-vuotias Koskela siis uudistuu ja kehittyy edelleen vireästi.

Lähteenä ollut osittain Koskela Forsby 1912 – 1987 julkaisu. Toimituskunta Lars Emil Tötterman, Tauno Larmi ja Sirkka Elfving.
Tiedot eri lähteistä koonnut Rita Kivistö.